

MARINEN I RIKSFÖRSVARET

Av kommendör GUNNAR FOGELBERG

FLOTTAN och kustartilleriet, som tillsammans utgöra den marina delen av riksförsvaret, äro båda utpräglad materielbetonade vapenslag, vilka kräva relativt begränsade personalstyrkor för att kunna utveckla sin fulla stridskraft. Kraven på stridsmedlens kvalitet måste sättas höga.

Då det gäller att utforma ett lands sjöförsvaret är det ett flertal faktorer, som måste tagas med i beräkningarna. En av dessa är de militärgeografiska förhållandena i och omkring de angränsande havsområdena, en annan faktor är den militärpolitiska målsättning, som angivits av den ansvariga riksledningen. Den förstnämnda faktorn är av naturen given, den andra är variabel och beroende av världslägets växlingar i stort.

För vår del bliva givetvis våra gränshavs struktur av största betydelse för vårt sjöförsvares utformning. Vår längsta kust — den östra — är belägen vid ett långsträckt och ganska smalt innanhav, som *oförsvarat* utgör en idealisk anmarschväg för en främmande makt med planer på att besätta vårt territorium, men som *försvarat* utgör en vallgrav av den största betydelse för våra utsikter att hålla en fiende borta från vår jord. Vårt lands geografi är i övrigt sådan, att en invasion över landgräns endast kan ske längst uppe i norr, där emellertid bristfälliga kommunikationer och svårt klimat lägga betydande hinder i den anfallandes väg. Innanhavet — om man i detta begrepp innefattar Östersjön och Bottniska Viken — avreglas från världshaven i väster genom några få och trånga passager, som lätt kunna behärskas av strandägaren. Innanhavet är genom sin struktur väl lämpat för såväl ubåtskrig som minkrig.

Vår kortare kuststräcka, den västra, utgör den port ut mot de fria haven, genom vilken såväl i fred som i krig ett flertal för vårt land viktiga förnödenheter måste föras in för att vi skola kunna leva.

Våra gränshav, såväl i öster som i väster, äro tillräckligt stora för att bjuda på väder och vind som kräver sjödugliga fartyg. Både Östersjön och Skagerack ha dåligt rykte hos sjöfarande folk för sitt hårda väder och besvärliga sjögång, främst under vinterhalvåret med dess mörker och kyla. Det går sålunda icke att grunda ett rörligt sjöförsvaret enbart på »småbåtar». Det kräves ofrånkomligen en viss fartygsstorlek, som icke kan underskridas, om man vill kunna uppträda till sjöss under alla förhållanden. Å andra sidan få våra fartyg icke göras större än att de kunna manövrera i våra långsträckta och ofta svårnavigabla skärgårdar. Inom dessa gränser skola vi söka de för oss lämpligaste fartygstyperna.

Även om det teoretiskt vore önskvärt att ständigt anpassa sjöförsvaret efter det rådande militärpolitiska läget är detta av praktiska skäl omöjligt. Den »sannolika fienden» kan ändra namn inom en relativt kort tidsrymd. Särskilt för örlogsflottan, vars fartyg ha jämförelsevis lång livslängd, är en »karaktärsväxling» från det ena året till det andra utesluten. Uppbyggnad och förnyelse av flottan måste ske på lång sikt och med mål att skapa ett försvar, som passar för alla tänkbara förhållanden. Med de relativt stora engångskostnader och långa byggnadstider, som karakterisera örlogsfartyg, kan det därigenom ligga nära till hands att den anslagsbeviljande myndigheten i fredstid skjuter anslagskraven ifrån sig till förmån för fredsmässigt mera givande investeringar, medan man, då krigets spöke står för dörren, intager den ståndpunkten, att prioritet nu måste givas åt stridsmedel, som snabbare än fartygsbyggen medför en förstärkning av försvarskrafterna. Det är därför ur sjöförsvarets synpunkt ett framträdande intresse, att principen med ett jämnt fortlöpande och planmässigt genomfört ersättningsbygge av fartyg och vapen blir godtagen och respekterad av statsmakterna; erfarenheten har visat att intet mera kostbart system finnes än att brådstörtat och yrvaket sätta igång nybyggnader först då det brinner i knutarna och alla ropa på brandkåren.

— — —

Då det gäller att taga ställning till hur vårt sjöförsvaret skall se ut måste det militärpolitiska läget, sett ur sjöförsvarets synpunkt, först klarläggas. Vårt lands belägenhet i gränsskiktet mellan öst och väst är ett faktum. Längs den motsatta stranden av vårt östra gränshav härskar Sovjetunionen, den traditionellt jordbundne björnen, som emellertid på senaste tiden visat så tydliga tecken

att vilja väta sina tassor i saltvattnet vid världshavens kuster. Vid Östersjön har den ryska sjömakts vagga stått, och i Östersjön sker f. n. utbyggnad av en rysk sjömakt, som måhända siktar till att på allvar taga upp kampen med de hittillsvarande härskarna över »the seven seas». Järnridån är effektiv, men tillräckligt många uppgifter ha sipprat ut för att ingen tvekan skall behöva råda om huvudkonturerna av den ryska maritima upprustningen. Här några siffror: fem kryssare, kanske sju, till storlek och slagkraft överlägsna den svenska Tre Kronorklassen, segla idag i Östersjön. En fördubbling av kryssarbeståndet är trolig inom några få år. Rykten om ett eller flera slagskeppsbyggen cirkulera, men ha icke bestyrkts. Ett betydande antal jagare av internationell storleksklass, 400 motortorpedbåtar, samt ett stort antal minsvepare, eskortfartyg och ubåtsjagare komplettera bilden av den sovjetiska övervattensflottan av i dag. Den ryska ubåtsstyrkan uppges i dagens läge omfatta c:a 300 enheter, men omfattande nybyggnadsplaner, grundade på tyska erfarenheter, kan förmodas sikta mot ett slutligt bestånd upp emot 1 000-talet.

Vid bedömning av den ryska sjömakten måste även beaktas, att handelsflottan, som beräknas omfatta c:a 850 fartyg, äges av staten, och att en livlig nybyggnad av fiskefartyg, skonare och pråmar, väl lämpade för invasionsbruk, äger rum på ryska och utländska varv. Sedan 1930 har Sovjet icke lämnat några uppgifter till Lloyd's Register.

Parallellt med örlogsflottans uppbyggnad har en anmärkningsvärd utvidgning av bassystemet ägt rum. En sammanställning av ett flertal utländska publikationer tyder på att hela den Sovjetkontrollerade Östersjökusten fram till zon-gränsen i väster förvandlats till en sammanhängande försvarslinje med ett flertal väl-försvrade marina stöddepotter och varvsanläggningar samt ubåtshangarer enligt tysk modell. Ett fullständigt radarnät medger fortlöpande kontroll av omgivande kustfarvatten. Den hänsynslösa ryska utvidgningen av territorialvattnet till 12 distansminuter och det bryska uppträdandet mot fredliga fiskefartyg innanför denna gräns tyder på att Sovjet med alla medel vill hålla främmande ögon borta från det som är i görningen.

Utbyggnaden av den röda flottan och bassystemet längs kusten mellan Hangö i nordost och Wismar i väster ge övertygande bevis för att den ryska krigsledningen avser att i Östersjön skapa ett sjömilitärt kraftcentrum utan like i det ryska rikets historia. De övriga Östersjöstaterna, Finland, Sverige och Danmark komma

därför att under kommande år få leva under trycket av en i Östersjön växande rysk sjömagt, som likt en sammanpressad gas i ett slutet kärl utövar ett ständigt tryck mot kärlets väggar. Omfattningen av den ryska marina utrustningen lämnar föga tvivel om att den ej är dimensionerad enbart för rena försvarsuppgifter: dess offensiva karaktär ligger i öppen dag.

Om den ryska Östersjöflottan av idag är känt att den är uppdelad på två eskadrar, bestående av kryssare och jagare, samt att eskadrarna äro baserade, den ena i norra delen, den andra i södra delen av Östersjön. Det kan förutsättas att fartygen äro utrustade med all modern teknisk materiel och man vet att ett starkt marinflyg direkt samarbetar med sjöstridskrafterna. Med få ord uttryckt: en modern, slagkraftig stormaktsflotta är under vardande.

Den svenska flottan har under de senaste årtiondena efter hand övergått till typen »lätt flotta». Med våra moderna kryssare av typ Tre Kronor antogs 15 cm-kalibern som huvudartilleri i linjeflottan, medan Sverigeskeppens svåra kanoner (28 cm) ställdes i andra linjen. Samtidigt har medelstorleken på linjeflottans fartygsbestånd avsevärt minskat. Från 1 660 ton 1932 är den i år nere i cirka 600 ton. Medelfarten har å andra sidan ökat, liksom torpedbestyckning och luftvärnsartilleri, det senare i utomordentligt hög grad. Följden av denna utveckling är större snabbhet och ökad lätttrörlighet för örlogsflottan som helhet betraktad.

Genom teknikens utveckling, främst radio och radar, är det numera möjligt att från en plats i land övervaka det aktuella läget till sjöss. Härigenom har möjligheter yppat sig att långt mera effektivt än förr kunna leda och samordna sjöstridskrafternas verksamhet till sjöss. Utvecklingen går därför i sådan riktning, att de högre cheferna med staber från operationscentra i land leder sina förband till sjöss fram till den punkt där kontakt med fienden uppstår ute på havet. En snabb utbyggnad av marinens radarnät spelar i detta sammanhang en framträdande roll.

I och med att kryssarna Tre Kronor och Göta Lejon tillfördes svenska marinen, uppdelades linjeflottans fartyg i s. k. operationsgrupper, vilka i princip skulle omfatta en kryssare som kärna och ett antal lättare fartyg — jagare och motortorpedbåtar — som »stridkamrater» och närskydd. En sådan indelning tillämpas numera i de flesta mariner sedan man frångått den tidigare epokens stela linjetaktik. Av de ursprungligen tänkta tre operationsgrupperna, eller *eskadrarna* som de numera kallas, ha endast två kun-

nat uppsättas kring de två befintliga moderna kryssarna. Den tredje eskadern saknas. Den åldrande kryssaren Gotland kan endast som övningsplattform nödtorftigt fylla platsen som flaggskepp i en modern operationsgrupp.

Under de förhållanden som nu råda i Östersjön äro två svenska eskadrar otvivelaktigt en väl svag styrka för detta jämförelsevis stora operationsområde. Inga nämnvärda stridskrafter stå till förfogande för Bottenhavet och Bottenviken, som i vissa lägen kunna komma i brännpunkten under ett krig. En snabb förstärkning, framför allt av jagare, är därför önskvärd.

Den tredje, felande eskadern måste avses för västkusten. Koreakriget har givit de mest påtagliga bevis för riskerna att lämna havets färdvägar oförsvarade. Sammanbrottet för de först så segerrika nordkoreanska stridskrafterna kom snabbt och obönhörligt sedan FN-styrkorna med stöd av sitt herravälde till sjöss (på och ovan vattnet) gått iland i nordkoreanernas rygg. En överflyttning av det nordkoreanska exemplet till södra delen av vårt land visar med all tydlighet vådorna av att en fiende, som satt sig fast i södra Sverige och mot sitt brohuvud samlat huvuddelen av de försvarande styrkorna, utan nämnvärt motstånd kan över havet gå runt dessas flanker och på så sätt rulla upp försvaret. Tillämpat på svensk geografi skulle FN-invasionen i Incheon ungefär motsvara en landstigning i Gullmarsfjorden norr om Göteborg (eller i Bråviken på ostkusten) medan striderna om brohuvudet pågår i Skåne—Blekinge. Den här påvisade uppgiften i invasionsförsvaret samt den ej mindre viktiga uppgiften att ansvara för vår del av skyddet av den sjöburna importen över västkusten medför krav på en slagkraftig eskader för Skagerack och Kattegatt med basering på västkusten. Hur kärnan i denna eskader skall se ut kan f. n. icke angivas. Ingen stormakt har ännu lagt fram huvudritningar till »nästa års kryssare». Det är sannolikt att man ännu avvaktar den slutliga lösningen av frågan om atomkraft som drivmedel och av robotvapnets användning som stridsmedel ombord. Behovet av snabb förstärkning med jagare till västkusten är påtagligt.

— — —
Vårt närmaste mål i fartygsbyggnadspolitiken har av chefen för marinen angivits vara att öka ut jagarbeståndet i linjeflottan till 20 enheter av den stridsdugliga och sjövärdiga typ, som vi nu kommit fram till (»Halland» och »Småland») samt att få igång seriebygget av den nya typ av motortorpedbåtar som nu utprovats,

likaså 20 enheter. Dessa nybyggnader syfta sålunda till att bygga upp våra eskadror i Östersjön och Västerhavet.

Några lantmilitära författare ha nyligen framfört den åsikten, att förekomsten av ett överlägset fientligt flygvapen i Östersjöområdet skulle föranleda den svenska flottan att överföra sina större fartyg till landets mindre utsatta västra kust och överlåta försvaret av ostkusten till någon mindre och lättare fartygstyp än våra nuvarande jagare och kryssare. En sådan väg vore farlig att beträda, när den bygger på tanken med ett *rent defensivt* försvar, och därför är av defaitistisk natur. Genom att så disponera sjöstridskrafterna uppgiver man frivilligt möjligheten att själv kunna uppträda offensivt (vilket är ett villkor för ett framgångsrikt försvar), och man avstår från att någon gång kunna ställa i fiendens väg en styrka, som är denne likvärdig eller överlägsen. Vår örlogsflotta är, sedan vårt flygvapen övergått till att vara i sina huvuddrag ett jaktförsvar, det enda vapenslag, som i sig självt innebär en möjlighet till offensivt uppträdande på något större avstånd utanför våra egna gränser. Man får hoppas att dessa funderingar, att med de starkaste stridskrafterna utrymma det område som är mest hotat, icke vinna någon vidare spridning.

Om man överhuvud taget erkänner betydelsen av att vi med all kraft försvara vattengraven framför vår östra kust, bör vårt marina försvar i detta område i stället stärkas, ej blott genom en ändamålsenlig fartygsbyggnadspolitik utan även genom att utvidga samverkan över havet mellan flottan och flygvapnet. Inom alla världens flottor betraktas numera det helhjärtade samarbetet med flygvapnet som en given sak. De stora sjömakterna ha i sitt hangarfartygsbaserade flyg den erforderliga luftburna delen av sjöförsvaret, Sovjetunionen har ett tills vidare landbaserat marinflyg, som i Östersjön beräknas omfatta omkring 800 flygplan. För vår del kan av flera skäl ett särskilt marinflyg ej ifrågakomma, ej heller ge våra resurser eller våra farvatten något rum för hangarfartyg. Men från marint håll måste det önskemålet uppställas, att våra örlogsfartyg *alltid* skola kunna operera tillsammans med flygstridskrafter. En samverkan måste kunna äga rum dels i den formen att *jaktskydd* beredas örlogsfartygen till sjöss (främst under dager), dels genom att för *anfall* lämpade flygplan (med bomber, raketer, robotvapen) kunna uppträda tillsammans med örlogsfartyg i invasionsförsvaret. Att nå detta mål lär vara svårt inom flygvapnets nuvarande ram och med dess nuvarande huvuduppgifter. Är det ej tänkbart, att genom luftvärns-

artilleriets sensationella utveckling och robotvapnets landvinningar, inom relativt kort tid åtminstone delar av det svenska jaktflyget kan frigöras från hemortsförsvaret, möjliggörande ett ökat samarbete med sjöstridskrafterna på havet? Den tekniska utrustningen på våra fartyg medger numera, att jakten kan ledas ombord på samma sätt som i land. Det är från marinens sida ett starkt önskemål, att flygvapnet skall få de materiella resurser, som krävas för att vi genom samverkan till sjöss skola få ut full effekt av de sjöstridskrafter, som stå till vår disposition. Att *viljan* till samverkan finnes, därom ha övertygande bevis lämnats genom den beredvillighet till samövningar, som från flygvapnets sida visats under de gångna åren.

Vårt lands beroende av att såväl kustsjöfarten som i viss utsträckning även inlandssjöfarten kan hållas igång under krig är numera allmänt erkänt. Av de sjökrigets medel, som en fiende kan förväntas använda för att försvåra eller stoppa denna sjöfart, intager *ubåten* och *minan* de främsta platserna. Ifråga om båda dessa vapen har utvecklingen under det senaste kriget varit utomordentligt kraftig, varför även *motmedlen* måste ägnas livlig uppmärksamhet.

Om den moderna *ubåten* har skrivits så mycket, att någon närmare presentation här ej är nödvändig. Det är nog att konstatera, att »snorkeln» — som medger gång under vattnet under avsevärd tid —, den höga farten under vattnet och den målsökande torpeden gjort *ubåten* till en synnerligen farlig och svår fångad fiende. Det bör också tilläggas att den specialtyp, som kallas miniatyrubåt eller enmansubåt, är speciellt lämpad att sättas in mot skärgårdsklädda kuster, på vilka vårt land är så rikt. För att komma till rätta med en modern ubåt krävas specialbyggda jaktfartyg, vilkas viktigaste egenskaper äro hög fart, god manövrerbarhet och effektiv teknisk utrustning. Själva »fångstmedlet» är den anläggning som allmänt kallas »*asdic*», ett horisontellt ekolod, som fortlöpande registrerar avstånd och riktning till det i havets djup framgående ubåtsskrovet. Kring denna »*asdic*» är i fartyget uppbyggd en sinnrik organisation, med vars hjälp fartygschefen kan spåra och följa sitt villebråd samt i rätta ögonblicket avskjuta och fälla de sjunkbomber, varmed *ubåten* skall oskadliggöras.

Produktionen av ubåtsjakt-fartyg har givits hög prioritet i de flesta flottor, för vilka ubåtshotet är en allvarlig realitet. För vår egen del har chefen för marinen begärt att få påbörja byggandet

av ett specialfartyg för ubåtsjakt, av vilken typ ett 20-tal enheter böra tillföras vår flotta. Det bör här framhållas att den stora mängd hjälpfartyg (fiskebåtar, trålare m. m.), som vid krig tages i anspråk inom sjöförsvaret, i nuvarande läge icke kan göra någon nämnvärd nytta inom ubåtsjakten, främst på grund av för låg fart. Med kännedom om den starka utbyggnaden av den ryska ubåtsflottan, som även inräknar ett stort antal kustubåtar, måste vårt sjöförsvars förstärkning med ubåtsjaktfartyg — i storleksordning motsvarande en mindre jagare eller kustjagare om 600—700 ton — anses vara en angelägenhet av största betydelse.

Även ifråga om ubåtsjakten bör flygplanet med fördel kunna komplettera örlogsfartyget. I stormakterna har man gått två vägar, dels återupptagit tillverkning av små, styrbara luftskepp, dels tagit helikoptern till hjälp. För vår del är användandet av luftskepp sannolikt helt uteslutet, medan däremot helikoptern erbjuder så många fördelar, att den bör införas i vårt sjöförsvär. De moderna, snabbgående jakt- och attackflygplanen kunna med sina högt uppdrivna farter föga eller intet utträta i ubåtsjakten, medan däremot helikoptern, med sin variabla fart och sitt oberoende av flygfält för start och landning, kan fylla en verklig uppgift i samband med ubåtsjakten i skärgårdar och kustfarvatten. Härtill kommer att helikoptern även för många andra uppgifter — snabbtransporter av personal och materiel, sjöfartsdirigering m. m. — är synnerligen lämpad just för samverkan med marinen i kustbandet.

På *minvapnets* område har teknikens utveckling gått med lika raska steg och medfört svårlösta problem ifråga om motmedel. Från att fram till första världskrigets dagar ha varit ett tämligen enkelt redskap, som kunde oskadliggöras med en wire som slet av ankartrossen, har minan nu blivit ett så tekniskt komplicerat instrument, att det är ett invecklat vetenskapligt problem att finna motmedlen. Genom att minan kan medföras på flygplan gå ej längre våra skärgårdar och inre vattenvägar fria från minhotet, vilket självfallet ställer avsevärt ökade krav på minröjningsorganisationen. För att oskadliggöra en modern s. k. avståndsmina, vilken vilar på havsbotten i väntan på sitt offer, måste ofta en serie svepningoperationer, grundade på magnetisk, akustisk eller tryckverkan i viss och av minans konstruktion bestämd tidsföljd, komma till stånd innan minan oskadliggöres. Ökat behov av komplicerad svepmateriel blir följden, liksom ett ökat antal för svepning lämpade fartyg. För att kunna konstatera om minfällning

äkt rum från flygplan i våra sjöfartsvägar måste det finnas en minutkiksorganisation, uppbyggd ungefär på samma sätt som luftbevakningen. För bemanningen kan ofta med fördel kvinnlig personal tagas i anspråk. Minutkiksorganisationen måste ha hög beredskap och skall kunna träda i funktion omedelbart vid eller helst före ett krigsutbrott. Minhotet mot våra sjöfartsvägar är en allvarlig företeelse, som kan komma att få för vår sjöfart och försörjning ödesdigra verkningar, om vi icke stå väl rustade för att möta denna fara. Vår minsveparflotta utgöres idag av 18 större enheter (med namn av typen Arholma, Vinga) och 28 mindre (benämnda med M+siffra). Under byggnad befinner sig en serie av sex minsvepare av förbättrad M-typ, som bör seriebyggas i stort antal, därest en snabb utökning av fartygsbeståndet blir nödvändig. Fiskebåtar avses att i betydande omfattning tagas i anspråk som hjälpminsvepare vid krigsläge.

Ubåtsvapnet, den mest offensiva delen av vårt rörliga sjöförsvaret, omfattar f. n. 16 större utsjöbåtar och 9 kustubåtar av en mindre typ. I fråga om nybyggnader projekteras tre nya båtar, för vilka medel finnas anslagna av statsmakterna. För dessa fartyg söker man tillvarataga alla tänkbara erfarenheter från det senaste kriget, varigenom ökat stridsvärde kan uppnås. De nya ubåtarna byggas givetvis med snorkel, varjämte skrovets utformning måste göras med tanke på att de normalt skola leva sitt liv helt i undervattensläge. Maskinerier och inredningsdetaljer göras chocksäkra för att kunna motstå sjunkbombarna från ett fientligt motanfall. I fråga om beväpning och fart kunna inga uppgifter lämnas. Ubåtarna måste obetingat räknas till framtidens vapen, som i händerna på oförvägna och dådkraftiga chefer kan göra betydelsefulla insatser i riksförsvaret.

En redogörelse för flottan, dess uppgifter och verkningssätt vore ofullständig utan ett omnämmande av basfrågan. Våra skärgårdar ge oss i dessa avseenden en fördel som knappast är något annat land förunnad. I skärgårdarna kunna vi bygga väl skyddade uppehållsplatser för våra fartyg, där de i relativ trygghet kunna vistas under perioder då de ej äro till sjöss. Våra urberg ge oss möjligheter att med relativt små kostnader skaffa bombskyddade »garage» för fartygen och för de verkstäder som behövs för deras underhåll och reparation. De pengar, som läggs ned på sådana berggrum kunna betraktas som väl motiverade försäkringspremier för den värdefulla fartygsmaterielen, och de skänka vårt rörliga sjöförsvaret större seghet och motståndskraft vid invasionsförsvaret.

Av den lämnade redogörelsen framgår hur genomgripande den tekniska materielens utveckling påverkat i första hand fartygen i örlogsflottan. Varje nyhet, det må vara radar, asdic eller förbättrade luftvärnskanoner, medför krav på nya utrymmen och för med sig nya vikter ombord på de redan förut till bristningsgränsen utnyttjade örlogsfartygen. Med den takt som vetenskapsmännen f. n. arbetar, blir ett örlogsfartyg praktiskt taget aldrig färdigt. Av fyra lika enheter måste alltid en eller två ligga på varv för ombyggnad och installation av ny materiel. Härigenom uppstår också ständigt ökade krav på deplacement, vilket gör att fartygen har en tendens att ständigt öka i fråga om storlek. Den nya materielen för i sin tur med sig behov av ökad utbildning av den personal, som skall sköta den. Skolverksamheten i land och ombord får därigenom en tendens att svälla och suger till sig lärare och elever från de redan förut magra kadrenna av befäl och stammanskap, till förfång för de rustade fartygen. Och de värnpliktiga, som på våra örlogsfartyg numera i regel anförtros betydelsefulla och krävande befattningar, måste ofrånkomligen ges en grundlig skolning innan de kunna utnyttjas ombord på fartygen.

Mariningenjörerna, på vilka ansvaret ytterst vilar, att fartyg och vapen bliva så tekniskt fulländade som möjligt, stå inför ständigt vidgade uppgifter. En utökning av mariningenjörkåren och en förbättrad löneställning för kvalificerade befattningshavare i denna kår måste nog anses vara ofrånkomlig om vi skola kunna hålla vår standard uppe inom det materiella området av sjöförsvaret.

— — —

Kustartilleriet har under det senaste världskriget visat sin betydelse dels i försvaret av de marina baserna, dels som en viktig del av invasionsförsvaret. I vårt land omfattar kustartilleriets materiel tre huvudgrupper, nämligen dels fasta batterier, huvudsakligen uppställda för skyddet av viktiga basområden, dels rörliga batterier och slutligen kontrollerbara mineringar vid inlopp och hamnar. (Alla övriga minor betjänas av flottan.) Kustartilleriet handhar även visst luftvärn i anslutning till basförsvaret.

I det föregående har framhållits, att utbyggandet av säkra basområden var ett villkor för att öka sjöstridskrafternas uthållighet. Under det senaste världskriget förekom vid ett flertal tillfällen försök att med för ändamålet särskilt sammansatta styrkor tränga in i basområden och skada där befintliga fartyg eller anlägg-

ningar. I sådana raider ha deltagit fartyg av alla storlekar från slagskepp och ned till enmansbåtar samt grodmän och commandostyrkor av skiftande sammansättning. Det vilar därför stor vikt uppå att örlogsbasernas sjöfronter ordentligt »cementeras» in till en fast och för obehöriga ogenomtränglig vall. Härför kräves framför allt modernt sjöfrontsartilleri med bombskyddad uppställning samt radar och annan teknisk hjälpmateriel, som gör det möjligt att övervaka det utanför liggande vattenområdet och att betjäna artilleriet vid eldgivning mot mål på ytan och i luften. Kustartilleriets fasta pjäser äro i stor utsträckning av föråldrad typ, varför ett starkt behov av ersättning med tidsenlig materiel eller modernisering föreligger.

För att handhava de kontrollerbara mineringar, som ingå i kustartilleriets spärrar, disponeras en flotta av 8 minutläggare (»mulor»), av vilka endast två äro moderna, medan de övriga redovisas med sjösättningsår mellan 1912 och 1879! Två minutläggare äro under byggnad. Enär det är av stor betydelse att inloppsmineringarna snabbt kunna utläggas vid inträdande krigshot, är det angeläget att de 6 ålderstigna »mulorna» ersättas med moderna fartyg. Av samma skäl bör genom modernisering av minmaterialet och en ändamålsenlig förrådshållning utläggningstiderna för de kontrollerbara mineringarna nedbringas.

Det kustartilleri, som har till uppgift att försvara de marina basområdena, och de örlogsfartyg som ha sin verksamhet i och utanför dessa områden, måste vara väl samspelade. De måste vara så förtrogna med varandras taktik, vapenverkan och stridsmetoder, att de kunna stödja och hjälpa varandra vid strid mot fientliga styrkor. Vid kustbatterierna och minspärrarna måste kunska- perna om de egna örlogsfartygens utseende vara djupgående och det gemensamma igenkänningssystemet fungera så väl, att någon vådabeskjutning icke kommer till stånd. Av denna anledning synes det nödvändigt, att kustartilleriet vid basområdena och flottans fartyg även i framtiden tillhöra samma försvarsgren.

Om det svenska *robotvapnet* har tidigare inga uppgifter lämnats. Helt nyligen har emellertid det nya vapnet presenterats i svensk press, varvid det framgått att försöksverksamheten är väl igång. Robotvapnet ger goda förhoppningar om att med fördel kunna inlemmas såväl bland flottans som bland kustartilleriets vapen. Då det emellertid synes som om rätt lång väg återstår att vandra innan robotens slutliga plats i sjöförsvaret är klarlagd, skall här inga närmare försök till värdering göras.

— — —

Ett av de mest framträdande dragen i den militärpolitiska situationen i Nordeuropa är otvivelaktigt de tendenser till marin expansion, som kunna skönjas hos Sovjet. Den ryska ubåtsflottans tillväxt har utlöst reaktion hos samtliga stora sjömakter i form av förstärkning inom ubåtsjaktens område. Utvidgningen av den ryska övervattensflottan i Östersjön och av den ryska basverksamheten längs dess kuster äro däremot förhållanden som mera direkt beröra de övriga strandägarna vid och i närheten av detta hav. Utvecklingen av den marina invasionstekniken, som ju med särskild fördel kan användas i innanhav av begränsad utsträckning, måste även tagas med i beräkningen vid ett bedömande av vårt lands strategiska läge. Upprätthållandet och stärkandet av vårt marina försvar är därför en naturlig och nödvändig åtgärd med det läge som nu råder. Väl försvarat blir havet vår vän och bundsförvant. Otillräckligt försvarat blir det vår fiende.

—————